

๗๗ ขบวนการเสรีไทยสกลนคร

ผศ.ปรีชา ธรรมวินทร



งานวิจัยฉบับนี้ได้รับทุนวิจัย
จากมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ISBN 974-445-309-5

สารบัญ

เรื่อง		หน้า
คำนำ		ก
บทคัดย่อ		ข
สารบัญ		ง
สารบัญตาราง		ฉ
บทที่ 1	บทนำ	1
	ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
	จุดประสงค์ในการศึกษา	4
	ขอบเขตของการศึกษา	5
	นิยามศัพท์เฉพาะ	5
	วิธีการศึกษา	5
	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2	การเกิดขบวนการเสรีไทยสกลนคร	7
	ภูมิหลัง แนวคิด และบทบาททางการเมืองของ นายเตียง ศิริขันธ์	
	ผู้นำเสรีไทยสกลนคร	7
	อุดมการณ์ของเสรีไทยสกลนคร	15
	การก่อตั้งขบวนการเสรีไทยสกลนครและการจัดหาสมาชิก	17
บทที่ 3	การเคลื่อนไหวของขบวนการเสรีไทยสกลนครในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2	23
	การจัดตั้งค่ายเสรีไทยในจังหวัดสกลนคร	23
	ปฏิบัติการทางทหารของเสรีไทยสกลนคร	34
	ปฏิบัติการสื่อสารของเสรีไทยสกลนคร	44
	บทบาทของเสรีไทยผู้หญิง	45
	ปฏิบัติการปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นเมื่อสงครามโลกสงบ	46
	การเข้าร่วมพิธีสวนสนามของพลพรรคเสรีไทยที่กรุงเทพฯ	48

บทที่ 4	บทบาทการเคลื่อนไหวของสมาชิกเสรีไทยสกลนคร หลังสงครามโลกครั้งที่ 2	51
	การสนับสนุนขบวนการกู้ชาติในประเทศเพื่อนบ้าน	51
	การต่อต้านการรัฐประหาร พ.ศ. 2490	57
บทที่ 5	บทสรุป	67

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	ขั้นตอนการดำเนินงานและสำคัญของการดำเนินงาน ฝึกอบรมเกี่ยวกับอาวุธและยุทธวิธี	40
ตารางที่ 2	กิจกรรมฝึกในแต่ละวัน	41

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 กองทัพญี่ปุ่นได้เคลื่อนกำลังทหารเข้าสู่ประเทศไทย รัฐบาลภายใต้การนำของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ตัดสินใจยินยอมให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศไทยและประกาศเป็นพันธมิตรร่วมกับญี่ปุ่นผู้รุกราน นั่นคือจุดเริ่มต้นของสงครามมหาเอเชียบูรพาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสงครามโลกครั้งที่ 2

นายปรีดี พนมยงค์ ได้รวบรวมคนไทยผู้รักเอกราชและอธิปไตยของชาติ โดยมีแกนนำ อาทิ นายสงวน ตุลารักษ์, นายดิเรก ชัยนาม, นายวิจิตร ลุทิตานนท์, นายเตียง ศิริขันธ์, ม.ล.กรี เดชาติวงศ์, หลวงบรรณาการโกวิท (เปา จักกะพาก) ฯลฯ จัดตั้ง “องค์การต่อต้านญี่ปุ่น” มีภารกิจที่สำคัญ 2 ประการคือ (วันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์ (บรรณาธิการ), 2546 : 73)

- 1) ต่อสู้ผู้รุกราน โดยพลังคนไทยผู้รักชาติและร่วมมือกับสัมพันธมิตรในสมัยนั้น
- 2) ปฏิบัติการเพื่อให้ฝ่ายสัมพันธมิตรรับรองว่าเจตนารมณ์ที่แท้จริงของราษฎรไทยไม่เป็นศัตรูกับสัมพันธมิตร

นอกจากนายปรีดี พนมยงค์ จะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดตั้ง “องค์การต่อต้านญี่ปุ่น” ดังกล่าวแล้ว นายจำกัศ พलगูร และสมาชิกผู้แทนราษฎรภาคอีสาน เช่น นายเตียง ศิริขันธ์, นายจำลอง ดาวเรือง, นายถวิล อุดลและนายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ได้จัดตั้ง “คณะกู้ชาติ” โดยมีแผนการสำคัญ 4 ประการคือ (นายฉันทนา (นามแฝง), 2522 : 66-67)

- 1) พยายามโค่นอำนาจจอมพล ป.พิบูลสงคราม
- 2) พยายามก่อวินาศกรรมต่อญี่ปุ่น
- 3) พยายามโฆษณาทำลายความเชื่อถือและความนิยมในรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามและญี่ปุ่น ขณะเดียวกันก็เผยแพร่ให้เกิดศรัทธาในชัยชนะและอุดมการณ์ของสัมพันธมิตร

- 4) พยายามติดต่อกับฝ่ายสัมพันธมิตร

องค์การต่อต้านญี่ปุ่นและคณะกู้ชาติได้รวมตัวกันในปลายปี พ.ศ. 2484 โดยนายจำกัศ พलगูร ได้มอบแผนการ 4 ประการดังกล่าวแก่ นายปรีดี พนมยงค์ และยอมอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของ นายปรีดี พนมยงค์ นั่นคือจุดเริ่มต้นของ ขบวนการใต้ดินที่ต่อต้านญี่ปุ่นใน

ประเทศไทยหรือที่เรียกกันว่า “ขบวนการเสรีไทย” ในเวลาต่อมา และนายปรีดี พนมยงค์ ในฐานะผู้ประสานงานมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง (มธก.) ซึ่งใช้รหัสลับว่า “รูธ” (Ruth) ได้ใช้ศึกโดมมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองและทำเนียบท่าช้างเป็น ศูนย์บัญชาการใหญ่

การรวมกลุ่มของคนไทยเพื่อเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นนอกจากจะมีนายปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นหัวหน้าเสรีไทยในประเทศไทยแล้ว กลุ่มคนไทยใน สหรัฐอเมริกา มี ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช อัครราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตันดีซี เป็นผู้นำในการ ไม่ยอมรับการตัดสินใจของรัฐบาลจอมพล.พิบูลสงคราม และประกาศต่อต้านการรุกราน ของญี่ปุ่น

ส่วนในประเทศอังกฤษมีกลุ่มนักเรียนไทยในมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์และมหาวิทยาลัย ลอนดอน เช่น นายป๋วย อึ๊งภากรณ์ เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญได้รวมตัวกันเป็นขบวนการเสรี ไทยในอังกฤษ ต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่นเช่นกัน ต่อมาขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นของไทย ภายในประเทศและต่างประเทศรวมตัวปฏิบัติการเป็นขบวนการเดียวกันในนาม “ขบวนการ เสรีไทย” (Free Siamese Movement)

เมื่อปลายเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2486 เสรีไทยสายอังกฤษสองคนแรกเดินทางเข้าถึง ไทยและเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2487 เสรีไทยสายอเมริกาชุดแรกก็เดินทางเข้ามาปฏิบัติการใน เมืองไทยได้(ทศ พันธุมเสนและจินตนา ยศสุนทร , 2542 : 76-80)

การเคลื่อนไหวของขบวนการเสรีไทยในประเทศไทยได้รับการสนับสนุนอย่างแข็งขัน จากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ภาคอีสาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นายเตียง ศิริขันธ์ ส.ส. สกลนคร ซึ่งมีความใกล้ชิดกับนายปรีดี พนมยงค์ ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบดำเนินการ จัดตั้งขบวนการเสรีไทยสายอีสานร่วมกับ นายจำลอง ดาวเรือง ส.ส. มหาสารคาม นาย ถวิล อุดล ส.ส. ร้อยเอ็ด และนายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ส.ส. อุบลราชธานี

ขบวนการเสรีไทยสายอีสานในขั้นต้นได้เริ่มขึ้นที่จังหวัดสกลนคร และมหาสารคาม แล้วจึงขยายมายังจังหวัดอุบลราชธานี ขอนแก่น นครพนม อุดรธานี และจังหวัดอื่นๆในภาค อีสาน (นายฉันทนา (นามแฝง), 2522 : 228)

นายเตียง ศิริขันธ์ หรือ “ขุนพลภูพาน” ใช้รหัสลับในขบวนการเสรีไทยครั้งนี้ว่า “พลูโต” ได้ร่วมกับเพื่อนสนิทและลูกศิษย์ใกล้ชิด ตลอดจนข้าราชการในจังหวัดสกลนคร บุคคลจัดตั้งค่ายฝึกพลพรรคเสรีไทยในอีสาน โดยมีกองบัญชาการใหญ่บนเทือกเขาภูพาน จังหวัดสกลนคร ในงานของอ้วน นาครทรรพ (2519 : 68) ได้กล่าวไว้ว่า “นายเตียงได้ตั้ง

สำนักงานกลางขึ้นที่จังหวัดสกลนครเพื่อทำการติดต่อกับกรุงเทพฯ และสำนักงานใหญ่ของพันธมิตรในเกาะลังกาเมื่อมีการรับอาวุธจากเครื่องบินได้เป็นที่แน่นอนแล้ว จึงได้ขยายสาขาของเสรีไทย ซึ่งได้สมญาว่ากองโจร (Guerrilla) ออกไปตามจังหวัดใกล้เคียง สำหรับการจัดตั้งหน่วยเสรีไทยขึ้นที่อีสานนี้ เหตุผลหนึ่งก็คือเป็นดินแดนที่อยู่ห่างไกลจากสายตาของญี่ปุ่น”

เสรีไทยสกลนครเป็นกองกำลังที่สำคัญของขบวนการเสรีไทย มีสมาชิกที่ผ่านการฝึกวิชากองโจรหลายพันคน กระจายอยู่ในจังหวัดสกลนครและจังหวัดใกล้เคียงในภาคอีสาน เพื่อนสนิท ลูกศิษย์และข้าราชการ ที่เป็นกำลังสำคัญร่วมงานกับนายเตียง ศิริขันธ์ ได้แก่ นายสนิท ประสิทธิ์พันธ์, นายครอง จันดาวงศ์, นายสวาสดี ตรีราชู, นายสวัสดิ์ ตรีราชู, นายละเอียด อภิวัตนะศิริ (กำนันตำบลโนนหอม), นายเขียน จันทาโสม (กำนันตำบลเต่างอย), ศ.วิสุทธิ บุญยกุล, นายสหัส กาญจนพิงคะ (ศึกษาราชการจังหวัดสกลนคร) ฯลฯ

ภายหลังเมื่อญี่ปุ่นประกาศยอมแพ้สงครามต่อฝ่ายสัมพันธมิตร เมื่อเดือนสิงหาคม 2488 สงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติ เสรีไทยสกลนครภายใต้การนำของนายเตียง ศิริขันธ์ ได้รับคำสั่งให้เดินทางไปปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นที่มุกดาหารและอุบลราชธานี หลังจากนั้นได้เดินทางไปร่วมสวนสนามฉลองชัยชนะที่กรุงเทพฯ มีนายปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และผู้นำขบวนการเสรีไทยเป็นประธานในพิธีสวนสนามเมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2488

นายปรีดี พนมยงค์ ได้ประกาศสันติภาพเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2488 โดยถือว่าการประกาศสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตรของรัฐบาลจอมพลป.พิบูลสงครามเป็นโมฆะ คุณูปการของขบวนการเสรีไทยมีส่วนสำคัญในการช่วยให้ไทยรอดพ้นจากการเป็นผู้แพ้สงครามและรอดพ้นจากการถูกยึดครองโดยประเทศสัมพันธมิตร ประเทศชาติได้กลับคืนสู่สภาพดั้งเดิม ดำรงไว้ซึ่งเอกราชและอธิปไตยของชาติ อาจกล่าวได้ว่าความสำเร็จของขบวนการเสรีไทยส่วนหนึ่งเป็นเพราะอาศัยกองกำลังจากเสรีไทยสายอีสาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสรีไทยสกลนคร

ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 อดีตสมาชิกขบวนการเสรีไทยสายอีสานได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้น จนทำให้ภาพพจน์โดดเด่นในทางการเมือง กอปรกับบทบาทของทหารบกถูกลดทอนลง ซึ่งน่าจะเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ฝ่ายทหารบกเกิดความไม่พอใจ จึงทำให้เกิดการรัฐประหารขึ้นเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2490 (สุชิน ตันติกุล, 2515 : 74) รัฐประหารครั้งนี้ทำให้การเมืองไทยตกในภายใต้การปกครองของฝ่ายอำนาจนิยมในเวลาต่อมา คณะรัฐประหารได้ประกาศจับนายปรีดี พนมยงค์ และกวาดล้างจับกุมสมาชิกพรรคสหชีพ รวมทั้งอดีตสมาชิกเสรีไทยที่สนับสนุนนายปรีดี พนมยงค์ ในเวลาต่อมา

ในที่สุดได้มีการจับกุมและสังหารโหด นายทองอินทร์ ฐิริพัฒน์ นายจำลอง ดาวเรือง นายถวิล อุดล และนายทองเปลว ชลภูมิ เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2492 และอีกสามปีถัดมาในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2495 นายเตียง ศิริขันธ์ แกนนำคนสำคัญของเสรีไทยสายอีสาน และผู้นำสูงสุดของเสรีไทยสกจนครได้ถูกสังหารโหดเผา-ฝังที่ จ.กาญจนบุรี

การฆาตกรรมทางการเมืองโดยฝ่ายอำนาจนิยมที่กระทำต่อแกนนำคนสำคัญของเสรีไทยสายอีสาน ส่งผลกระทบต่อบทบาททางการเมืองของอดีตเสรีไทยสายอีสานในเวลาต่อมา ที่สำคัญยิ่งก็คือ ทำให้เรื่องราวการรับรู้ของคนรุ่นหลังเกี่ยวกับเสรีไทยสายอีสานและโดยเฉพาะอย่างยิ่งเสรีไทยสกจนครสับสน คลุมเครือ และคลาดเคลื่อน ในเวลาต่อมาบางคนเข้าใจผิดว่าขบวนการเสรีไทยเป็นเรื่องราวของขบวนการที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ บ้างก็เข้าใจว่าเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์ แม้กระทั่งอดีตเสรีไทยบางคนไม่กล้าพูดถึงอดีตวีรกรรมอันเสียสละของตน เพราะเกรงจะเกิดภัยคุกคามแก่ตนและครอบครัวเหมือนอดีต (ทองใบ เจริญดี , สัมภาษณ์) สิ่งเหล่านี้เป็นดังมายาการ (illusion) ทางประวัติศาสตร์ที่อยู่ในการรับรู้ของผู้คนในเวลาต่อมา

เพราะฉะนั้น ด้วยความจำเป็นที่จะสร้างความกระจ่างชัดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ขบวนการเสรีไทยสกจนคร และเพื่อเติมเต็มภาพของขบวนการเสรีไทยโดยรวมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะในอดีตการศึกษาประวัติศาสตร์ขบวนการเสรีไทย มักจะเป็นเรื่องราวของเสรีไทยที่เป็นนักเรียนนอก หรือชนชั้นนำในกรุงเทพฯ เป็นส่วนใหญ่ (เช่นงานของ แถมสุข นุ่มนนท์ , อัญชลี สุขดี , สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ) ยังขาดเรื่องราวของเสรีไทยสามัญชนที่เป็นคน “ชายขอบ” จึงจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์ขบวนการเสรีไทยสกจนครหรือที่รู้จักกันในนาม “เสรีไทยภูพาน” ให้สมบูรณ์ เพื่อให้คนรุ่นหลังและผู้สนใจได้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง และสืบสานอุดมการณ์ที่ดั่งงามของเสรีไทยสกจนครต่อไป

2. จุดประสงค์ในการศึกษา

- 2.1 เพื่อศึกษาการเกิดขบวนการเสรีไทยสกจนคร
- 2.2 เพื่อศึกษาบทบาทการเคลื่อนไหวของขบวนการเสรีไทยสกจนครในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2

2.3 เพื่อศึกษาบทบาทการเคลื่อนไหวของสมาชิกเสรีไทยสกลนครในหลังช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2

3. ขอบเขตของการศึกษา

งานวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาครอบคลุมประเด็นต่อไปนี้

3.1 การเกิดขบวนการเสรีไทยสกลนคร

3.2 บทบาทการเคลื่อนไหวของเสรีไทยสกลนคร ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2

3.3 บทบาทการเคลื่อนไหวของสมาชิกเสรีไทยสกลนคร ภายหลังจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ในกรณีต่อไปนี้

- 1) การเคลื่อนไหวเพื่อสนับสนุนการกอบกู้เอกราชในกลุ่มประเทศอินโดจีน
- 2) การเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านคณะรัฐประหาร 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

ขบวนการเสรีไทยสกลนคร หมายถึง ขบวนการที่ดำเนินการต่อต้านญี่ปุ่นและให้การร่วมมือกับฝ่ายสัมพันธมิตร เพื่อให้ได้มาซึ่งเอกราชและอธิปไตยของประเทศไทย ภายใต้อำนาจของนายเตียง ศิริขันธ์ ในพื้นที่จังหวัดสกลนครในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2

บทบาทการเคลื่อนไหวของสมาชิกไทยสกลนคร หมายถึง บทบาทการเคลื่อนไหวของสมาชิกเสรีไทยสกลนครที่สนับสนุนขบวนการกู้ชาติในประเทศเพื่อนบ้านและการต่อต้านคณะรัฐประหาร พ.ศ. 2490 ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2488-2495)

5. วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวิธีการศึกษาดังนี้

5.1 ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารชั้นต้น (Primary Sources) และเอกสารชั้นรอง (Secondary Source) ที่เกี่ยวข้องกับขบวนการเสรีไทย

5.2 ศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์โดยอาศัยวิธีการทางประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral History) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) และสนทนากลุ่ม (Focus Group) อดีตเสรีไทยสกลนครที่ยังมีชีวิตอยู่และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบกับข้อมูลทางด้านเอกสารในบางกรณี แล้วนำมาวิเคราะห์ตีความ และนำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณาวเคราะห์ (Analytical Description)

6. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 6.1 ทำให้ทราบประวัติศาสตร์การเกิดขบวนการเสรีไทยสกจนคร
- 6.2 ทำให้ทราบบทบาทการเคลื่อนไหวของเสรีไทยสกจนครในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 และหลังสงครามโลกครั้งที่ 2
- 6.3 ทำให้อุชนรุ่นหลังเกิดการเรียนรู้ และตระหนักถึงคุณค่าแห่งความรักชาติ และเสียสละของเสรีไทยสกจนคร